

Lausunto

17.11.2020

Asia: VN/18285/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Vanhempainliitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi liittyen varhaiskasvatuslain muuttamiseen.

Taustaa

Esitys tarkentaisi päiväkodin henkilöstön mitoitukselta poikkeamisen mahdollisuutta. Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluvan velvollisuudesta ilmoittaa havaitsemastaan lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kohdistuvasta epäkohdasta tai ilmeisen epäkohdan uhasta sekä ilmoituksen johdosta tehtävistä toimenpiteistä epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan poistamiseksi.

Henkilömitoituksen toteutuminen on hyvin keskeinen asia varhaiskasvatuksen laadun varmistamisen kannalta. Henkilöstön riittämätön määrä on yksi suurimmista vanhempien varhaiskasvatusta koskevista huolista. Henkilöstön mitoitukselta poikkeamista koskeva pykälä on koettu paikallisella tasolla ongelmalliseksi ja sitä on sovellettu virheellisesti. Poikkeamista on tapahtunut tilanteissa, joissa henkilöstöä puuttuu esimerkiksi sairauspoissaolojen vuoksi, vaikka varhaiskasvatuslaki antaa mahdollisuuden poiketa mitoitukselta lyhytaikaisesti ainoastaan lapsen hoitoaikoihin liittyvistä syistä.

Esityksen tavoitteena on lisätä myös ennakollista valvontaa sekä parantaa varhaiskasvatuksen laatua turvata lainmukainen toteutus. Tavoitteena on vahvistaa henkilöstön keinoja puuttua lapsen varhaiskasvatukseen kohdistuviin epäkohtiin tai niiden ukiin, jotta ne tulisivat tietoon nopeasti ja niihin voitaisiin puuttua ajoissa siellä, missä ne esiintyvät. Epäkohdat voivat liittyä esimerkiksi lasten epäasialliseen kohteluun tai laiminlyönteihin.

Lapsi ei ole vielä ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kykenevä puolustamaan itseään ja oikeuttaan laadukkaaseen ja lainmukaiseen varhaiskasvatukseen. Lapsen huoltajilla puolestaan ei aina ole tietoa siitä, toteutuuko lapsen saama varhaiskasvatus varhaiskasvatuslain edellyttämällä tavalla. Varhaiskasvatuksessa työskentelevä henkilöstö on näin ollen avainasemassa puolustamassa lapsen oikeutta asianmukaiseen kohteluun ja laadukkaaseen lain mukaiseen varhaiskasvatukseen. Tällä hetkellä henkilöstöllä ei ole velvollisuutta ilmoittaa kenellekään epäkohdasta tai ilmeisen epäkohdan uhasta.

Keskeiset ehdotukset

36 § Päiväkodin henkilöstön mitoituksesta poikkeaminen

Ehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuslain 36 §:ä. Pykälään lisättäisiin uusi momentti siitä, että henkilömitoituksesta poikkeaminen ei ole mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. Uuden momentin myötä pykälän soveltaminen täsmentyisi ja turvaisi paremmin henkilöstön mitoituksen toteutumisen.

Hallituksen tavoitteena on varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen. Tämä edellyttää varhaiskasvatuksen laatuun panostamista. Riittävä henkilöstö on yksi tärkeimmistä ja keskeisimmistä kriteereistä laadukkaalle varhaiskasvatukselle. Laatu ja saatavuus vaikuttavat vanhempien ja muiden huoltajien päätöksiin lasten varhaiskasvatukseen osallistumisesta.

Vanhempainliitto kannattaa esitystä ja uskoo sen tuovan myönteisiä vaikutuksia varhaiskasvatuksen laatuun. Muutos luo olosuhteet lapsen rauhallisemmalle ja turvallisemmalle varhaiskasvatuspäivälle ja sillä on positiivinen vaikutus henkilöstön työolosuhteisiin. On tärkeää, että kaikki varhaiskasvatusyksiköt toimivat samalla tavalla ympäri Suomen ja väärin tulkittua pykälää täsmennetään.

Vanhempainliitto kannattaa esitysluonnoksessa yhtenä muutosvaihtoehtona esille nostettua osapäiväisen varhaiskasvatuksen suhdeluvun (1/13) poistamista. Käytännössä tätä suhdelukua on erittäin hankala soveltaa, koska erillisiä osapäiväryhmiä ei juurikaan ole.

54 a § Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus

Henkilöstön ilmoitusvelvollisuus on ennakollinen varhaiskasvatuksen valvonnan keino. Pykälässä säädetäisiin varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluvan ilmoitusvelvollisuudesta, jotta lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamista koskevat epäkohdat tai ilmeiset epäkohdan uhat tulisivat tietoon ja niihin voitaisiin puuttua riittävän ajoissa. Muutoksen odotetaan turvaavan lapsen oikeuden saada laadukasta varhaiskasvatustaan tavoitteet toteuttavaa varhaiskasvatusta.

Henkilöstön ilmoitusvelvollisuuteen on liitetty kielteisten vastatoimien kieltö. Ilmoitusvelvollisuudesta johtuen epäkohdista ja niiden uhista raportointi oletettavasti tehostuisi ja puuttuminen tapahtuisi siinä varhaiskasvatuksen toimipaikassa, jossa ne ovat esiintyneet. Epäkohdasta ilmoittaminen ei ole kuitenkaan helppoa ja pelko omasta asemasta saattaa säilyä, vaikka kielteisten vastatoimien kieltö olisikin lainsäädäntöön kirjattu. Henkilöstöä on tärkeä tiedottaa asiaan liittyen ja painottaa erityisesti sitä, että ilmoitusvelvollisuus koskee epäkohtia, jotka kohdistuvat suoraan lapsen varhaiskasvatukseen.

54 b § Toimenpiteet ilmoituksen johdosta

Toimenpiteet on kuvattu selkeästi pykälissä. On tärkeää, että pykälän 5 momentissa säädetään ilmoituksen tehneen varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluvan henkilön oikeudesta saada tietää, että mihin toimenpiteisiin hänen ilmoituksensa perusteella on ryhdytty.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on tiedotettava henkilöstölleen ilmoitusvelvollisuudesta ja sen käyttöön liittyvistä asioista. Varhaiskasvatuksen toimipaikan toiminnasta vastaavan henkilön tulee ilman aiheetonta viivytystä käynnistää toimet epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan poistamiseksi.

Vanhempainliitto näkee, että edellä kuvatulla toimintatavan uudistuksella pystytään ratkaisemaan ongelmat nykyistä nopeammin ja tehokkaammin. On kannatettavaa, että ongelmat selvitetään ensisijaisesti varhaiskasvatusyksikössä, jossa on paras tieto tapahtuneesta. Jos tilannetta ei pystytä ratkaisemaan varhaiskasvatuksen toimintayksikössä ja on lakiehdotuksessa kuvattu, kuinka asia siirtyy eteenpäin aluehallintoviranomaisille.

Vanhempainliitto huomauttaa, että esitysluonnoksen ehdotukset tulisi kohdentaa koskemaan myös esiopetusta sen toteutuspaikasta riippumatta.

Lopuksi

Vaikka Suomen Vanhempainliitto näkee, että lakiesitys on oikean suuntainen ja sen vaikutukset ovat varhaiskasvatuksessa olevien lasten näkökulmasta positiiviset, näemme sen toteuttamisessa myös haasteita. Varhaiskasvatukseen on vaikeata saada pätevää ja pysyvää henkilökuntaa eikä esimerkiksi poissaoleville työntekijöille välttämättä ole mahdollista saada sijaisia. Henkilöstömitoitukseen liittyvän lainsäädännön täsmentäminen ei tuo alalle yhtään uutta ammattilaista. On siis tärkeää pohtia ja tehdä toimenpiteitä, jotta varhaiskasvatuksen järjestäjien ja tuottajien saatavilla on riittävästi koulutettua henkilökuntaa ja jotta varhaiskasvatuksen ammattilaiset pysyvät alalla. Vanhempien näkökulmasta koulutettu, sitoutunut henkilökunta on yksi keskeisimpiä varhaiskasvatuksen laadun takeita.

Korhonen Merja
Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf